УСТАНОВА “БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АРХІЎ-МУЗЕЙ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА”

ДЫЛА ЯЗЭП (ВОСІП ЛЯВОНЦЬЕВІЧ)

ПРАЗАІК, ДРАМАТУРГ, ГРАМАДСКІ І ДЗЯРЖАЎНЫ ДЗЕЯЧ

2 (14) КРАСАВІКА 1880 Г. – 7 КРАСАВІКА 1973 Г.

ФОНД № 53

ВОПІС № 2

1900-1968, 1993 гг.

МІНСК 2021

ЗМЕСТ

да воп. № 2 ф. 53

№№	Назва раздзелаў	№ спраў	№ стар. воп.
	ПРАДМОВА		
1.	РУКАПІСЫ Я. ДЫЛЫ	1-13	1-2
2.	ПЕРАПІСКА Я. ДЫЛЫ	14-26	2-3
2.1.	ПІСЬМЫ Я. ДЫЛЫ	14-18	2
2.2.	ПІСЬМЫ Я. ДЫЛУ	19-26	2-3
3.	ДАКУМЕНТЫ ДА БІЯГРАФІІ Я. ДЫЛЫ І ІНШ.	27-35	3-4

Прадмова

Дыла Язэп (Восіп Лявонцьевіч) нарадзіўся 2 (14) красавіка 1880 г. у г. Слуцку Мінскай губерні ў сям'і паштовага служачага Лявонція Цярэнцьевіча Дылы і яго жонкі Марыі Фёдараўны. Вучыўся ў Слуцкай гімназіі (1891–1900 гг.), Юр'еўскім (цяпер эстонскі Тарту) ветэрынарным інстытуце (1900–1902 гг.), адкуль быў выключаны за ўдзел у студэнцкіх хваляваннях без права паступлення ў іншыя вышэйшыя навучальныя ўстановы.[1] У пошуках працы Я. Дыла вярнуўся ў Беларусь і ўладкаваўся ў газету "Северо-Западный край". У 1905 г. узначальваў арганізацыйную групу Мінскага камітэта РСДРП. Працаваў у выдавецтвах Пецярбурга, Арэнбурга, Казані, Масквы (1906–1918 гг.). Пасля Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г. уваходзіў у Маскоўскую арганізацыю Беларускай сацыялістычнай грамады. На 3-м з'ездзе БСГ (кастрычнік 1917) выбраны старшынёй. Дэлегат Усебеларускага з'езда (снежань 1917, Мінск). У 1918 г. падтрымліваў сувязі з Беларускім нацыянальным камісарыятам у Маскве, з лістапада 1918 г. член Маскоўскай беларускай секцыі РКП(б), дэлегат канферэнцыі беларускай секцыі РКП(б). Удзельнічаў у падрыхтоўцы абвяшчэння БССР. Увайшоў у склад Часовага рабоча-сялянскага савецкага ўрада Беларусі, дзе займаў пасаду камісара працы. Процістаяў палітыцы А. Мяснікова, за што ў лютым 1919 г. па рашэнні ЦБ КП(б)Б арыштаваны і высланы з Беларусі. Працаваў у Маскве ў Цэнтрасаюзе РСФСР, удзельнічаў у рабоце клуба "Беларус", разам з А. Бурбісам і Ф. Туруком падрыхтаваў дакладную запіску па гісторыі Беларусі ў Народны камісарыят замежных спраў РСФСР. З 1921 г. старшыня праўлення Цэнтрабелсаюза ў Мінску, у 1923–1924 гг. старшыня Дзяржплана БССР, з лістапада 1924 г. вучоны сакратар Інбелкульта, з 1926 г. дырэктар БДТ-1, дырэктар Інстытута па вывучэнні мастацтва Інбелкульта, намеснік загадчыка "Белдзяржкіно". У ліпені 1930 г. арыштаваны органамі АДПУ па абвінавачванні ў прыналежнасці да так званага "Саюза вызвалення Беларусі", які быццам бы існаваў на Беларусі. У красавіку 1931 г. калегіяй АДПУ БССР сасланы ў г. Кунгур Пермскай вобласці. Тут працаваў у друкарні Уралпаліграфтрэста (1930–1931 гг.); эканамістам на Яраслаўскім гумава-асбеставым камбінаце (1931–1932 гг.). З 1932 г. жыў у г. Саратаве. Працаваў вучоным бібліёграфам у Навукова-даследчым Інстытуце спажывецкай кааперацыі, загадчыкам часопісна-газетнага аддзела "Облсправки"; карэктарам абласнога выдавецтва "Коммунист". У жніўні 1938 г. зноў арыштаваны УНКУС Саратаўскай вобласці, у сакавіку 1939 г. справа супраць яго спынена. Рэабілітаваны ў лістападзе 1957 г. Вярхоўным судом БССР.

Памёр Язэп Дыла 7 красавіка 1973 г. у г. Саратаве.

Пачаў друкавацца з 1903 г. у газеце "Северо-Западный край", дзе змяшчаў допісы на грамадска-палітычныя тэмы. Як публіцыст і пісьменнік, тэатральны дзеяч друкаваўся ў "Нашай ніве" (абразок "Перад раніцаю..." і верш "Вечар ясны ціхі..." (1912) і інш. Выкарыстоўваў псеўданімы і

[1] Ф. 53 В. 2 Спр. 27 Асабістая справа студэнта Юр'еўскга ветэрынарнага інстытута Я. Дылы (1900–1904 гг.)

крыптанімы: Антон Небарака, Н. Бываеўскі, Наз. Бываеўскі, Назар Бываеўскі, Nazar Bywajeuski, А. Дыл, А. Дыла, Анна Дыла, Жорсткі, Л. Жорсткі, Тодар Кулеш, Т. Кулеша, Язэп; Н.Б., Наз. Б., Н. Б – і, Н. Б-скі, Наз. Б-скі, Я. Д., Язэп Д., Яз. Д-а. Аўтар апавяданняў "Усурыйскі драпежнік" і "Спужаўся… дурненькі!", гістарычнага рамана "На шляху з варагаў у грэкі" (не закончаны, урыўкі апубл. у 1981), аповесці "Настасся Мякота" (пазнейшая назва "У імя дзяцей", апубл. 1968), п'ес "Панскі гайдук" (паст. 1924, апубл. 1926), "Юнак з Крошына" (апубл. 1965), "Падуанскі студэнт" (апубл. 1981), публіцыстычных артыкулаў "Праз мукі – да шчасця камунізма" (1918), "Беларускае жыццё ў Маскве" і "Беларуская секцыя Расейскай камуністычнай партыі" (1918). Таксама выступаў і як мемуарыст: "Светлы вобраз" (1957, пра Я. Коласа), "Пісьменнік-дэмакрат Альгерд Абуховіч" (1958), "Сустрэча ў Пяцігорску" (1959, пра Цішку Гартнага), "Чалавек вялікага сэрца" (1960, пра Я. Купалу), "Сустрэча з Янам Райнісам" (1962). Даследаваў гісторыю беларускага тэатра, аўтар артыкулаў: "Менская трупа "Першага таварыства беларускай драмы і камедыі" [1920-я], "Тэатральная "задума" 1892 году ў Радашковічах" (1957), "Беларускія спектаклі ў перыяд рэвалюцыі 1905 году" (1957), "Першы прафесійны тэатар" (1967), "Беларускія драматычныя гурткі на Случчыне", "Раннія іскры таленту" і інш.

Дакументы Я. Дылы паступілі ў БДАМЛМ з Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны ў 2004 г., калі Цэнтр, згодна загаду Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.01.2004 г. №29, як самастойная юрыдычная асоба быў ліквідаваны і далучаны да Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя М. Танка.

У выніку навукова-тэхнічнай апрацоўкі складзены вопіс №2 у колькасці 35 адзінак захоўвання (85 дакументаў) за 1900–1968, 1993 гг.

Вопіс складаецца з трох раздзелаў, справы ў якіх сістэматызаваны па намінальна-храналагічным прынцыпе.

Прадмову склала Г.Б. Багамолава
Вядучы архівіст
2021

ПРАТАКОЛ ЭМК №__________

ад "_____"____________20____ г.

ЗАЦВЯРДЖАЮ:

Дырэктар БДАМЛіМ

_____________ Г.В.Запартыка

"_____"____________20____ г.

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль-касць лістоў	Коль-касць дак-ў	АКД
	1. РУКАПІСЫ Я. ДЫЛЫ				
1	"З балючага сэрца бацькі", Назар Бываеўскі. "Перад раніцаю" (без пачатку). Абразкі. Аўтограф	[1909-1912]	2	2	
2	Апавяданне пра Янку Турца. Варыянты. Аўтограф	[1943]	18	2	
3	Назар Бываеўскі. "Рождённый ползать, летать не может...". Апавяданне. Варыянты. Аўтограф	[1940-я-1950-я гг.]	10	2	
4	"Вось такая!" (без канца), "Лад з Богам" і "Ружа" (урыўкі). Апавяданні. Аўтограф	[1950-я гг.]	15	3	
5	"Спозненае каханне". Апавяданне. Сшытак. Аўтограф	[1950-я гг.]	13	1	
6	Тодар Кулеша. "Матэрыялы да біяграфіі Паўлюка Багрыма". Варыянты. Аўтограф, чарнавы аўтограф	[1950-я гг.]	30	4	
	* * *				
7	Аўтабіяграфічныя ўспаміны. Аўтограф, чарнавы аўтограф	[1950-я-1960-я гг.]	25	3	
8	[Успаміны] пра беларускі хор у Вільні 1910 г. Няпоўны тэкст. Аўтограф	[1950-я-1960-я гг.]	6	1	
9	"Наш байкапісец". Успаміны пра А. Абуховіча. Аўтограф	[к. 1950-х-1960-я гг.]	9	1	
	* * *				
10	"Белорусский театр 1917-1932 годов". Рэцэнзія на рукапіс У.І. Няфёда. Машынапіс	1962	2	1	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль-касць лістоў	Коль-касць дак-ў	АКД
	* * *				
11	Фрагмент руска-беларускага слоўніка (словы на літару "А"). Аўтограф	[1940-я гг.]	2	1	
	* * *				
12	Разрозненыя старонкі з запісамі па гісторыі Беларусі і інш. Аўтограф	[1940-я-1960-я гг.]	17	1	
	* * *				
13	Бібліяграфія па археалогіі, геаграфіі, гісторыі БССР, беларускім мастацтве і інш. Сшытак. Аўтограф	[1950-я-1960-я гг.]	14	1	
	2. ПЕРАПІСКА Я. ДЫЛЫ				
	2.1. ПІСЬМЫ Я. ДЫЛЫ				
14	Пісьмы П.У. Броўку, Я. Коласу, У.Ф. Луцэвіч	1944-1946, 1964	13	4	
15	Пісьмы А.С. Лісу, С.А. Пятровічу	1959-1966	8	3	
16	Пісьмо са зваротам "Леночка, Клёдя, Серёжа!"	1966	3	1	
	* * *				
17	Пісьмо Д.С. Ангелаву (Балгарыя)	1959	1	1	
	* * *				
18	Пісьмо завучу Слуцкай школы № 1 Р.Г. Федароўскай з падзякай за запрашэнне на 350-годдзе ўстановы	1967	2	1	
	2.2. ПІСЬМЫ Я. ДЫЛУ				
19	Пісьмы Ю.І. Бібілы, У.М. Дубоўкі, А.С. Ліса, С.А. Пятровіча, І.У. Саламевіча, М.М. Улашчыка	1959-1968	15	13	
	* * *				
20	Пісьмо Саратаўскага філіяла Інстытута тэхнічнага	1954	3	2	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль-касць лістоў	Коль-касць дак-ў	АКД
	навучання Я. Дылу аб падрыхтоўцы тэматычнага плана. Прыкладзены тэматычны план "Работа отдела газетно-журнальных вырезок", складзены Я. Дылам. Лл.2-3				
21	Пісьмы БелСЭ, Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У.І. Леніна, рэдакцыі газеты "Літаратура і мастацтва" і інш. Я. Дылу па пытаннях супрацоўніцтва і інш.	1956-1968	5	5	
22	Пісьмы Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы і Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР Я. Дылу аб напісанні аўтабіяграфіі, успамінаў і інш.	1957-1964	14	6	
23	Пісьмо Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва Літоўскай ССР Я. Дылу аб звестках пра П. Багрыма. Прыкладзена машынапісная копія паказанняў сведкі П. Багрыма. Л.2	1958	2	2	
24	Пісьмо Вярхоўнага Савета БССР Я. Дылу аб аказанні грашовай падтрымкі-дапамогі	1966	1	1	
25	Пісьмо завуча Слуцкай СШ №1 Р.Г. Федароўскай Я. Дылу. Прыкладзена запрашэнне Слуцкага РК КПБ і гарвыканкама на ўрачысты вечар, прысвечаны 350-годдзю СШ №1 на імя Я. Дылы. Л. 2	1967	2	2	
	* * *				
26	Перапіска Беларускага аддзялення Літфонда СССР з Я. Дылам аб аднаўленні членства ў гэтым фондзе	1959-1961	3	3	
	3. ДАКУМЕНТЫ ДА БІЯГРАФІІ Я. ДЫЛЫ І ІНШ.				
27	Асабістая справа студэнта Юр'еўскага ветэрынарнага інстытута Я. Дылы (1900-1904 гг.). Ксеракопіі 2021 г. Месца захоўвання: Эстонскі гістарычны архіў г. Тарту (Ф. 404, спр. 651)		34	1	
28	Паведамленне аб'яднання беларускіх пісьменнікаў "Полымя" Я. Дылу аб правядзенні сходу і просьбай з'явіцца на яго	[1927-1930]	1	1	
29	Даведка Народнага камісарыята асветы БССР Я. Дылу аб накіраванні яго на лячэнне ў г. Кіславодск	1930	1	1	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль-касць лістоў	Коль-касць дак-ў	АКД
30	Заявы Я. Дылы ў Народны камісарыят асветы БССР і дырэкцыю беларускай дзяржаўнай бібліятэкі з просьбай уладкавацца на працу. На адваротным баку - аператыўная зводка з фронту ад Савецкага інформбюро за 8 жніўня 1944 г.	1944	2	2	
31	Звесткі аб заахвочваннях і ўзнагародах [Я. Дылы] за 1948-1953 гг.		1	1	
	* * *				
32	[П. Гуткоўскі. Вокладка да п'есы Назара Бываеўскага "Панскі гайдук" (1926)]. Фотарэпрадукцыя		1	1	
	* * *				
33	П. Багрым. "Зайграй, зайграй, хлопча малы...". Верш. Машынапіс	[1950-я гг.]	2	1	
	* * *				
34	Фатаграфіі дзеючых асоб спектакля "Пяюць жаваранкі" па п'есе К. Крапівы, пастаўленага рэж. К.М. Саннікавым у тэатры імя Я. Купалы, з удзелам В.У. Галіны, Г.Ю. Грыгоніса, У.І. Дзядзюшкі, Л.С. Драздовай, П.І. Іванова, Б.В. Платонава, Л.І. Ржэцкай і інш. Рэпрадукцыі	[п.п. 1950-х гг.]	9	9	
	* * *				
35	Спіс дакументаў Я. Дылы, перададзеных у ННАЦ імя Ф. Скарыны, складзены ст.н. супрацоўнікам Цэнтра М.М. Яніцкай	1993	7	1	

У дадзены вопіс унесена 35 (трыццаць пяць)

спраў з № 1 па № 35 , 85 дакументаў.

Вопіс склала і апрацоўку
фонда зрабіла

____

Дакументы прынялі:

____

____

"_____"____________20____ г.